

ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ

διαβίωση-εργασία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με την εξέλιξη της τεχνολογίας να διευκολύνει την εργασία από απόσταση, τη διαφοροποίηση των ωραρίων, τη μείωση του απαιτούμενου χώρου εργασίας, την εναλλαγή τοποθεσιών του εργαζόμενου ο παραδοσιακός χώρος κατοικίας μετασχηματίζεται. Μετατρέπεται από καταφύγιο αποσυνδεδεμένο από την εργασία σε έναν χώρο με πολυμορφικές ιδιότητες, ευμετάβλητο και ευπροσάρμοστο. Σε ένα τέτοιο σύστημα τα όρια της ιδιωτικής και της δημόσιας σφαίρας μεταβάλλονται, με αποτέλεσμα τη συχνή συνύπαρξη τους σε ελάχιστα τετραγωνικά χώρου. Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των πιθανών μετασχηματισμών του χώρου κατοικίας, με βασικό άξονα την είσοδο μιας εργασιακής συνθήκης σ' αυτόν. Εφτά επαγγέλματα λειτουργούν ως αφορμές για την διαμόρφωση εφτά μικρών μονάδων διαβίωσης-εργασίας, όπου τα όρια των δύο δραστηριοτήτων γίνονται λιγότερο διακριτά. Μέσα από μία "ατέλεια" στην περιγραφή του κάθε επαγγέλματος, επιχειρείται η μετάφραση του βασικού χαρακτηριστικού κάθε επαγγέλματος σε χώρο και στη συνέχεια η μετατροπή του σε έναν γενικό τύπο, που μπορεί να "στεγάσει" περισσότερες από μία περιπτώσεις επαγγελματιών. Τελικά, ο κάθε τύπος βασίζεται αντίστοιχα σε καθεμία από τις έννοιες: παρατήρηση (observe room), απομόνωση (room in room), οργάνωση (showcase room), συνεργασία (workshop room), ελεύθερη επιφάνεια (platform room), συγκέντρωση (collect room) και διαχωρισμό (dual room). Τέλος, προτείνεται η "παρασιτική" τοποθέτηση των μονάδων σε προβληματικά ή παραμελημένα σημεία του αστικού ιστού όπως ακάλυπτοι πολυκατοικιών, pilotis, ταράτσες, αστικά κενά και εσωτερικά άδειων κτιρίων. Σε ένα μελλοντικό σενάριο οι μονάδες αυτές θα μπορούσαν ακόμα και να λειτουργήσουν αυτόνομα, δημιουργώντας ένα νέο αστικό τύπο, μέσω των συνδυασμών τους σε κατακόρυφη ανάπτυξη.

TYPES

living-working

ABSTRACT

Due to the evolution of technology, which brought the concept of working from home, flexibility on working hours, great reduction of the necessary working space and easier transmutation of any space to a workplace, the traditional notion of "home" gets radically altered. It is transforming from a detached shelter to a versatile, adjustable space. In such a system the limit between the public sphere and personal space becomes increasingly blurry, causing them to co-exist in several occasions. The goal of this research is to explore possible transformations of space, on the premise of specific work-related requirements. Seven professions act as guidelines to the design of seven small live-work units, where the limits between the two groups of activities (public ones and personal ones) become less discernible. At first, the translation of the main attribute of each profession to space and, afterwards, it's generalization to a broader type that contains more than one profession is attempted through a seemingly "simplistic" description. Eventually, each one of the seven modules is based respectively on the following concepts: observation (observe room), isolation (room in room), organization (showcase room), collaboration (workshop room), free plane (platform room), gathering (collect room), separation (dual room). Finally, the idea of the parasitic growth of these modules in unkempt, derelict places inside an urban web (such as empty buildings, pilotis, rooftops) is examined. In a future scenario the seven modules could exist autonomously, creating a new urban environment through different combinations in a vertical development.

ΤΥΠΟΛΟΓΙΕΣ

Διαβίωση-εργασία

ΚΕΙΜΕΝΟ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι πόλεις του 20^{ου} αιώνα έχουν σχεδιαστεί με βάση τον διαχωρισμό του χώρου διαβίωσης (σπίτι) και του χώρου εργασίας (γραφείο). Ωστόσο, ο σχεδιασμός που βασίζεται στην κατανομή του χώρου διαβίωσης και του χώρου εργασίας μπορεί να θεωρηθεί παρωχημένος αφού δεν ανταποκρίνεται κατάλληλα στα μεταβαλλόμενα πρότυπα διαβίωσης και εργασίας που έχουν προκύψει στις μέρες μας. Η δραματική ανάπτυξη της χρήσης των υπολογιστών, των “έξυπνων” κινητών και του διαδικτύου έχει παίξει τον σημαντικότερο ρόλο στην αλλαγή του τρόπου που ζούμε και εργαζόμαστε. Χρειαζόμαστε λιγότερο χώρο για να καλύψουμε τις ανάγκες μας (όπως για παράδειγμα έχουμε λιγότερα βιβλία, λιγότερα χαρτιά, λιγότερες συσκευές κλπ.) Ο παραδοσιακός χώρος εργασίας υφίσταται ραγδαίες αλλαγές καθώς η διαχωριστική γραμμή μεταξύ φυσικού και ψηφιακού κόσμου θολώνει, πράγμα που σημαίνει ότι οι άνθρωποι μπορούν να εργάζονται από οπουδήποτε, οποιαδήποτε στιγμή. Η μοντέρνα τεχνολογία μας επιτρέπει την επιλογή διαφόρων γεωγραφικών τοποθεσιών για να ζούμε και να εργαζόμαστε. Θέλουμε να κινούμαστε, να ταξιδεύουμε, να δοκιμάζουμε νέες εργασιακές εμπειρίες, να είμαστε πιο ανεξάρτητοι. Ο τρόπος ζωής έχει μετατραπεί σε πιο κινητικός και ασταθής. Οι άνθρωποι δεν συνδέονται πλέον με συγκεκριμένες θέσεις για λειτουργίες όπως για παράδειγμα η εργασία ή η εκπαίδευση πράγμα που σημαίνει ότι υπάρχει μια τεράστια πτώση της ζήτησης για τους παραδοσιακά, ιδιωτικούς, κλειστούς χώρους όπως τα γραφεία ή οι αίθουσες διδασκαλίας, και ταυτόχρονα μια τεράστια αύξηση της ζήτησης για μικρότερους, ευέλικτους και ημι-δημόσιους χώρους που μπορούν και ανεπίσημα να μετατραπούν σε χώρους εργασίας.

Η τυπολογία διαβίωσης – εργασίας θα μπορούσε να αποτελεί μια πιθανή λύση στα συνεχώς αυξανόμενα άδεια κτίρια γραφείων, τα οποία αποτελούν απόδειξη της παρακμής της τυπολογίας του γραφείου. Ο όρος διαβίωση-εργασία αναφέρεται σε μία κατάσταση όπου ο χρήστης ζει και εργάζεται μέσα στο ίδιο κτίριο. Ένα σημαντικό πλεονέκτημα αυτής της τυπολογίας είναι η οικονομία σε χρόνο και χώρο που προκύπτει λόγω της μείωσης της απόστασης μεταξύ των δύο δραστηριοτήτων. Επιπλέον, οι συνεχείς εξελίξεις της τεχνολογίας και της επικοινωνίας, κάνουν αυτή την τυπολογία όλο και πιο βιώσιμη και πρακτική για το μέλλον. Η συγχώνευση της διαβίωσης και της εργασίας σε μία μονάδα, δεν είναι απλά η προσθήκη ενός

επιπλέον δωματίου (εργασία) στην κατοικία (χώρος διαβίωσης) αφού η κατοικία είναι ένα περίπλοκο σύστημα τομής των ανθρώπινων ψυχολογικών πτυχών, του φυσικού περιβάλλοντος και των κοινωνικών αλλαγών. Απαιτείται, μία συνολική αναδιαμόρφωση. Η σημασία της διερεύνησης αυτής της αναδιαμόρφωσης δεν πρέπει να υποτιμάται. Η τυπολογία διαβίωσης-εργασίας υπάρχει εδώ και χρόνια και συνδιαλέγεται με υπάρχουσες αντιλήψεις για την οικιακή και ιδιωτική ζωή, τον ιδιωτικό και δημόσιο χώρο, οδηγώντας σε αναδυόμενες τυπολογίες και "υβριδικές" ερμηνείες των κατοικιών.

Η παρούσα διπλωματική εργασία διερευνά πως μεταβάλλονται οι μονάδες κατοίκησης όταν σε αυτές εισχωρεί η παράμετρος της εργασίας. Η έρευνα ξεκινά με την επιλογή επτά επαγγελματιών τα οποία θα σταθούν ως αφορμές για τη μόρφωση τύπων κατοίκησης, οι οποίοι όμως τελικά θα έχουν μια γενικευμένη αναφορά. Παράλληλα, θέτονται ερωτήματα για τις απαιτήσεις σε μέγεθος του σύγχρονου χώρου διαβίωσης-εργασίας, τα χαρακτηριστικά και τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάλογα με τύπο της εργασίας αλλά και το πως μεταβάλλονται κάθε φορά τα όρια της ιδιωτικής και της δημόσιας σφαίρας σε ένα τέτοιο σύστημα. Εν συνεχεία, διερευνάται το που θα μπορούσαν να τοποθετηθούν αυτές οι μονάδες και τι αποτέλεσμα θα επέφερε η τοποθέτηση τους στον αστικό ιστό.

Η τυπολογία διαβίωση – εργασία αναφέρεται σε ένα κτίριο, μονάδα ή σύστημα όπου οι δραστηριότητες της διαβίωσης και οι δραστηριότητες της εργασίας ασκούνται κατά κύριο λόγο στον ίδιο χώρο.*¹ Η διαβίωση – εργασία αποτελεί έναν ευρύ όρο, που περιγράφει πολλές και διαφορετικές συνθήκες διαβίωσης. Το πιο παραδοσιακό παράδειγμα είναι το στοιχείο της διαβίωσης και το στοιχείο της εργασίας να βρίσκονται στην ίδια μονάδα-οντότητα.

ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ-ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η αρχιτεκτονική τυπολογία του χώρου διαβίωσης/εργασίας υπάρχει εδώ και εκατοντάδες χρόνια και μεταβάλλεται ανάλογα με τις ανάγκες της εκάστοτε εποχής. Πριν την βιομηχανική επανάσταση, οι περισσότεροι άνθρωποι ήταν μέλη μιας αυτάρκους και αυτό-παραγωγικής κοινωνίας, όπου ζούσαν συνδυάζοντας την οικιακή και την παραγωγική εργασία σε ένα σύστημα αδιαφοροποίητο.*² Εκείνη την εποχή, δεν υπήρχε συγκεκριμένο όνομα για αυτού του τύπου τις τυπολογίες κτιρίων εκτός από τον όρο "σπίτι" αφού η εργασία από το σπίτι ήταν μια συνηθισμένη τακτική. Χαρακτηριστικά παραδείγματα ήταν οι εργάτες ύφανσης στο Λονδίνο όπου ζούσαν και δούλευαν σε αυτοσχέδιες σοφίτες – χώρους εργασίας ή οι κτηνοτρόφοι που ζούσαν μαζί με τα ζώα τους στον ίδιο χώρο.

Με την πάροδο του χρόνου , η μαζική παραγωγή και η κατασκευή των εργοστασίων οδήγησε στην δημιουργία βιομηχανικών περιοχών και το σπίτι μεταφέρθηκε χιλιόμετρα μακριά από το χώρο εργασίας. Οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις της εποχής κατέστησαν την εργασία από το σπίτι ανθυγιεινή και ανεπιθύμητη*³, τουλάχιστον για επαγγέλματα που σχετίζονταν με το ανθυγιεινό περιβάλλον και όπου η διαβίωση σε κοντινή απόσταση από το χώρο εργασίας ήταν βλαβερή για την υγεία ή και θανατηφόρα. Και ενώ τα περισσότερα επαγγέλματα δεν ήταν επιβλαβή για την υγεία του ανθρώπου , ο σχεδιασμός της πόλης σε βιομηχανικές ζώνες και ζώνες κατοίκησης "απομάκρυνε" το σπίτι από το χώρο εργασίας. Συνεπώς το σπίτι αποσυνδέθηκε από την εργασία, όχι μόνο για τεχνικούς λόγους αλλά και για να ενισχύσει το ρόλο του καταφυγίου, ένα ασφαλές καταφύγιο που προστατεύει από την σκληρή εργασιακή πραγματικότητα.*⁴

Από τη δεκαετία του '60 και μετά η μείωση του μεταποιητικού τομέα οδήγησε στην εκκένωση πολλών αποθηκών. Αυτοί οι φθινοί ευέλικτοι και "ανοιχτής κάτοψης"(open plan) χώροι έγιναν δημοφιλείς κυρίως σε καλλιτέχνες, δίνοντας τους έναν πρακτικό τρόπο διαβίωσης και εργασίας στον ίδιο χώρο. Τότε περίπου είναι που εμφανίζεται για πρώτη φορά και ο όρος του χώρου διαβίωσης/εργασίας για να περιγράψει αυτού του τύπου τα κτίρια.*⁵

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΤΥΠΟΛΟΓΙΑΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ-ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πολλές παραλλαγές της τυπολογίας διαβίωσης και εργασίας έχουν υπάρξει από τότε και ο ευρύς ορισμός διαβίωσης - εργασίας καλύπτει ένα σύνολο μοντέλων. Σήμερα, ο όρος διαβίωσης-εργασίας μπορεί να κατηγοριοποιηθεί περισσότερο και να προσδιορίσει ακριβώς τη σχέση μεταξύ του στοιχείου διαβίωσης και του στοιχείου της εργασίας. Η Penny Gurstein*⁶ μελέτησε διεξοδικά αυτές τις σχέσεις στο βιβλίο της *Wired to the World, Chained to the Home*, διερευνώντας το προφίλ του χρήστη που εργάζεται από το σπίτι σε συνδυασμό με τις χωρικές μετατροπές. Ενάντια στην ιδέα "της τεχνολογίας ως ένα ευνοϊκό εργαλείο", δηλαδή ότι η διαβίωση και η εργασία μπορούν να συνυπάρχουν αρμονικά , η Gurstein αναδεικνύει τη δυσκολία του συνδυασμού της εργασίας και της διαβίωσης και την τεράστια επιρροή που έχει η τεχνολογία στην οργάνωση των χωρικών, εργασιακών και διαπροσωπικών σχέσεων. Εν συνεχεία αναλύει τέσσερις σαφείς κατηγορίες τυπολογιών διαβίωσης-εργασίας, ανάλογα με το βαθμό που εισχωρεί η εργασία στη σφαίρα της διαβίωσης. Συγκεκριμένα οι τέσσερις τυπολογίες είναι: α) *work dominates*, όπου η εργασία κυριαρχεί όπως σε χώρους διαβίωσης μέσα σε χώρους εργασίας (*home in studio*) β) *live work blended*, όπου τα όρια διαβίωσης και εργασίας μπλέκονται όπως συμβαίνει σε γραφεία στο σπίτι (*office in home*), γ) *live-work separated* όπου διαβίωση και εργασία

διαχωρίζονται όπως συμβαίνει με κατοικίες πάνω από καταστήματα και δ) work shared όπου διαβίωση και εργασία ομαδοποιούνται σε ένα ευρύτερο σύμπλεγμα κτιρίων (home-work clusters).

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΗΣΗΣ

Η τυπολογία της διαβίωσης – εργασίας ταιριάζει απόλυτα στη σημερινή τεχνολογική εποχή καθώς μία από τις σημαντικότερες ανακαλύψεις της τεχνολογίας τον 20ο αιώνα ήταν η εμφάνιση του διαδικτύου. Χρειάστηκαν τριάντα οκτώ χρόνια για τα τηλέφωνα και δεκαεπτά χρόνια για τις τηλεοράσεις ώστε να διαδοθούν στο 30% των νοικοκυριών, ωστόσο σε μόλις επτά χρόνια, το ίδιο ποσοστό, είχε πρόσβαση στο διαδίκτυο. Το διαδίκτυο μετέτρεψε τον κόσμο από απομονωμένα σημεία σε διασυνδεδεμένη σφαίρα. Η απόσταση σημαίνει όλο και λιγότερα στον ψηφιακό κόσμο, αφού η έννοια της "εγγύτητας" δεν εξαρτάται από την φυσική απόσταση αλλά από την ικανότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο. Στην εισαγωγή από το βιβλίο *Understanding of media*, ο Marshall McLuhan⁷ αναφέρει ότι: "ο 'χρόνος' έχει σταματήσει, ο 'χώρος' έχει εξαφανιστεί... ζούμε σε ένα παγκόσμιο χωριό... το ταυτόχρονο συμβαίνει", θέλοντας να δώσει τη δική του ερμηνεία στην έννοια της απόστασης αφού παραμένουμε συνδεδεμένοι ενώ είμαστε φυσικά διαχωρισμένοι. Καθώς η πληροφορία ρέει ελεύθερα, το διαδίκτυο λειτουργεί ως καταλύτης των κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών δημιουργώντας ατέλειωτες δυνατότητες στο χρήστη. Δραστηριότητες όπως: αγορές, εκπαίδευση και αναψυχή λαμβάνουν πλέον χώρα απευθείας στο χώρο του σπιτιού. Επιπλέον, οι εργοδότες βρίσκουν ελκυστικό να έχουν υπαλλήλους που δουλεύουν από το σπίτι τους, πράγμα που σημαίνει χαμηλότερα λειτουργικά κόστη όπως ενοίκια χώρων γραφείου. Συνεπώς η πρόσβαση στις νέες τεχνολογίες και η απεριόριστη πληροφόρηση επιτρέπουν σε μια ευρεία γκάμα επαγγελματικών ομάδων να εργαστούν από το σπίτι. Εξαιτίας όλων αυτών το σπίτι μετατράπηκε από καταφύγιο σε έναν χώρο με πολυμορφικές δυνατότητες. Η Maggie Jackson στο βιβλίο της *Whats happening to the Home*⁸ ισχυρίζεται ότι το σπίτι από ιδανικό ιδιωτικό καταφύγιο της βιομηχανικής εποχής έχει μετατραπεί σε ένα πολυάσχολο κέντρο εργασίας και επικοινωνίας.

Οι περισσότεροι άνθρωποι αντιλαμβάνονται την έννοια του σπιτιού ως ένα ιδιωτικό πεδίο που λειτουργεί ταυτόχρονα ως ένα ευχάριστο περιβάλλον διαβίωσης αλλά και ως καταφύγιο από τη δημόσια ζωή και τις δυνάμεις της φύσης. Παλιότερες θεωρίες (όπως: *Uneven Development Theory* by Colclough, 1988)⁹ αποδέχονται τον διαχωρισμό των δύο λειτουργιών με την ταύτιση των εννοιών του σπιτιού με την ιδιωτική σφαίρα και της εργασίας με τη δημόσια σφαίρα, καταλήγοντας ότι η παραγωγή για την αγορά

πραγματοποιείται μόνο στην δημόσια σφαίρα. Η σχέση ανάμεσα στον ιδιωτικό και το δημόσιο χώρο συχνά σχετίζεται με την εξέλιξη της τυπολογίας διαβίωσης-εργασίας. Το σπίτι, ως στοιχείο διαβίωσης, έχει το χαρακτηριστικό της απομόνωσης, το οποίο βασίζεται στο διαχωρισμό του κατοίκου και των δραστηριοτήτων του από τη δημόσια ζωή και τα υπόλοιπα σπίτια. Στις αρχές του 17^{ου} αιώνα το δημόσιο (εργασία) αποχωρίζεται σιγά σιγά από το ιδιωτικό (κατοικία). Αργότερα, στις αρχές του 19^{ου} αιώνα ο διαχωρισμός μεταξύ της ιδιωτικής σφαίρας (κατοικία) και της δημόσια σφαίρας (εργασία) έχει σχεδόν τελειοποιηθεί ώστε να αντανakλάται με διάφορες δυαδικότητες όπως: τα προάστια και η πόλη, η χειροτεχνία και η βιομηχανία, η φύση και το τεχνητό*¹⁰. Η παρουσία της δημόσιας σφαίρας στο σπίτι παρατηρήθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα όταν το ραδιόφωνο εισήλθε στη ζωή των ανθρώπων. Από εκείνο το σημείο και πέρα η αυξημένη παρουσία των ηλεκτρονικών μέσων και του διαδικτύου στην καθημερινή ζωή προκάλεσε την εξέλιξη της έννοιας της ιδιωτικότητας στο σπίτι μετατρέποντας το σε ένα σύστημα αλληλεπίδρασης μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου με περισσότερη ετερογένεια. Ενώ ταυτόχρονα επέφερε αλλαγές στην έννοια του σπιτιού καθώς "χαλάρωσε" τα όρια του χώρου*¹¹ αφού πλέον ο άνθρωπος όντας διαδικτυακά συνδεδεμένος έχει γίνει πιο νομαδικός φτιάχνοντας "σπίτια" όπου πηγαίνει.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ-ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Εξετάζοντας μερικά παραδείγματα performance και κατασκευών μικρής κλίμακας παρατηρούμε όχι μόνο την τάση συγχώνευσης διαβίωσης και εργασίας σε μία ελάχιστη μονάδα αλλά και την ιδέα της νομαδικής διαβίωσης και εργασίας ήδη από τον προηγούμενο αιώνα. Το 1969, η Yoko Ono και ο σύζυγος της, John Lennon, μαζί με εικονολήπτες, φωτογράφους και δημοσιογράφους, θα εργαζόντουσαν δημόσια, παράγοντας μουσική, για μία εβδομάδα από το κρεβάτι του δωματίου τους στο ξενοδοχείο Queen Elisabeth στο Montreal, παρόμοια με την performance τους στο Άμστερνταμ που είχε προηγηθεί. Σε αυτή την performance, γνωστή ως Bed-In, ο χώρος διαβίωσης και ο χώρος εργασίας συγκλίνουν. Ζούσαν στο χώρο της performance (χώρος εργασίας) και εργαζόντουσαν στο χώρο όπου ζούσαν. Το Bed-In ήταν ένα είδος καλουπιού όπου το να δουλεύεις από το κρεβάτι σου, από το δωμάτιο ενός ξενοδοχείου ήταν το όνειρο κάθε εργαζόμενου.*¹² Αργότερα το 1969, χρόνια πριν αναπτυχθεί η κινητή επικοινωνία, ο Hans Hollein δημιούργησε μια κατασκευή, ανάμεσα στην κλίμακα της αρχιτεκτονική και της εγκατάστασης, το Mobile Office. Έναν "αόρατο", φουσκωτό χώρο εργασίας ο οποίος μπορούσε να μετακινηθεί οπουδήποτε. Σαν έναν πρόδρομο του σημερινού μοντέλου του κινητού χώρου εργασίας, βλέπουμε τον Hollein να σχεδιάζει στο "γραφείο" του μιλώντας στο τηλέφωνο με έναν πελάτη σε έναν

σταθμό αεροδρομίου. Τελικά, η φορητή κατασκευή του Hollein μπορούσε να μετατραπεί σε οτιδήποτε ανάλογα με τη χρήση της. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν ένα γραφείο γνωστό ως Mobile Office αλλά αν ο Hollein κοιμόταν μέσα σε αυτήν θα ήταν πιθανά γνωστή ως Mobile Bedroom.*¹³

Την ίδια περίπου εποχή ο Ken Isaacs σχεδίασε με βάση την ιδέα της βιώσιμης, οικολογικής, ευέλικτης και πολύ-λειτουργικής οικοδόμησης δομές διαβίωσης που αναδιαμορφώνουν τον χώρο και είναι μεγαλύτερες από ένα έπιπλο και μικρότερες από ένα κτίριο. Το έργο του The Living Structures of Ken Isaacs αποτελεί μία σειρά από χειροποίητα πολυλειτουργικά έπιπλα και αρχιτεκτονικές δομές. Στο πρώτο του έργο χρησιμοποίησε ένα κυβικό πλαίσιο για να υποστηρίξει δύο επίπεδες πλατφόρμες, έναν μεγάλο αποθηκευτικό χώρο και μία αιωρούμενη επιφάνεια τραπεζιού, αμφισβητώντας την ιδέα για το πώς η δημόσια σφαίρα μπορεί να “κάτσει”, να “εργαστεί” και να “ζήσει” μέσα στο σπίτι και στο ευρύτερο χτισμένο περιβάλλον.*¹⁴ Αντίστοιχα, ο James Hennessy και ο Victor Papanek στο έργο τους Nomadic Furniture σχεδίασαν την σειρά knock-down living cubes όπου προτείνουν τρισδιάστατους κινητούς κύβους διαβίωσης για συγκεκριμένες κάθε φορά λειτουργίες όπως ο κύβος για παιδιά, ο κύβος για διασκέδαση, ο κύβος για χαλάρωση και ο κύβος για εργασία.*¹⁵ Όλα τα παραδείγματα, επιχειρούν να εισάγουν την έννοια του χώρου διαβίωσης/εργασίας αλλά και ορίσουν το χώρο ως μια κινητή, ευέλικτη και αυτόνομη μονάδα.

ΣΧΕΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ

Η παρούσα διπλωματική έρευνα ξεκίνησε με αφορμή μία εικόνα που δείχνει έναν καλλιεργητή να αναπαύεται πάνω σε μία πρόχειρη κατασκευή πάνω από το αγρόκτημα του. Οι Δραγασιές ή Φραγκιάτα ήταν ταπεινές αυτοσχέδιες κατασκευές από καλάμιες που έδιναν τη δυνατότητα στους καλλιεργητές της Θεσσαλίας να παρακολουθούν και να προστατεύουν τη σοδειά τους. Στις Δραγασιές υπήρχαν ένα πρόχειρο κρεβάτι, κουβέρτες ή κάπες για το κρύο της νύχτας και λυχνάρι για φωτισμό. Αναλύοντας το παράδειγμα παρατηρούμε ότι το βασικότερο χαρακτηριστικό αυτής της κατασκευής ήταν η απόσταση της από το έδαφος προκειμένου να μπορεί να γίνει η επίβλεψη των αγροκτημάτων. Η “απλοποίηση” της εργασιακής απαίτησης ερμηνεύτηκε χωρικά με τη δημιουργία αυτής της κατασκευής δημιουργώντας μία τυπολογία που εξαπλώθηκε γρήγορα. Μέσα από αυτό το παράδειγμα γεννήθηκε η ιδέα της χωρικής ερμηνείας της εργασιακής απαίτησης επτά επαγγελμάτων και των μετατροπών που επιφέρουν με την συγχώνευση τους με την κατοικία.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΥΠΟΛΟΓΙΩΝ

1.Observe room

Με αφορμή το επάγγελμα το αγρότη, ο οποίος χρειάζεται να παρακολουθεί την ιδιοκτησία του και να παρατηρεί τις αλλαγές του καιρού ώστε να επεμβαίνει όπου χρειάζεται προκύπτει μία μονάδα διαβίωσης- εργασίας βασισμένη στο στοιχείο της παρατήρησης. Ο συμβατικός τύπος της κατοικίας ανυψώνεται κατά περίπου 20 μ. με την προσθήκη μιας ανεξάρτητης σκάλας διατηρώντας έτσι την απαραίτητη απόσταση από το έδαφος ώστε να μπορεί ο χρήστης να παρατηρεί τον τριγύρω χώρο. Παράλληλα, ανοίγματα διατρύπουν τη μονάδα σε τοίχους και οροφή ενισχύοντας τη δυνατότητα παρατήρησης προς όλες τις κατευθύνσεις και τον ουρανό.

2.Room in room

Με αφορμή το επάγγελμα του μουσικού και πιο συγκεκριμένα του drummer, ο οποίος χρειάζεται απομόνωση, τουλάχιστον ηχητική ώστε να μπορεί να δουλέψει από το σπίτι, προκύπτει μία μονάδα διαβίωσης-εργασίας βασισμένη στο στοιχείο της απομόνωσης. Στον συμβατικό τύπο κατοικίας προστίθεται ένας κλειστός όγκος εργασίας διαταράσσοντας την κατοικία στον πυρήνα της. Οι λειτουργίες της διαβίωσης πλέον αναπτύσσονται περιμετρικά του εσωτερικού όγκου δημιουργώντας το κατάλληλο ηχητικό φίλτρο με τον έξω κόσμο. Ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να εξερευνήσει το χώρο διαβίωσης και να τον προσαρμόσει στις δίκες του ανάγκες. Στοιχεία θεατρικότητας εμφανίζονται σε αυτή τη μονάδα καθώς όλες οι λειτουργίες της διαβίωσης αποκαλύπτονται και κρύβονται περιμετρικά του εσωτερικού όγκου.

3.Showcase room

Με αφορμή το επάγγελμα του κατασκευαστή χειροποίητων αντικειμένων, ο οποίος χρειάζεται χώρο για αποθήκευση των υλικών και ταυτόχρονα μία βιτρίνα για τα αντικείμενα που δημιουργεί, προκύπτει μία μονάδα διαβίωσης-εργασίας βασισμένη στο στοιχείο της οργάνωσης. Ο συμβατικός τύπο κατοικίας συμπιέζεται στο ελάχιστο και συμπληρώνεται με ένα χώρο εργασίας με δομή βιβλιοθήκης περιμετρικά αντί για τοίχους. Επιπλέον, το κάθε ράφι (30εκ. μήκος ,35 εκ. βάθος και 30εκ ύψος) χρησιμοποιήθηκε για την κλίμακα σχεδιασμού των παραθύρων , την σκάλας και του γραφείου μετατρέποντας το εσωτερικό της μονάδας να μοιάζει με ένα μεγάλο δωμάτιο αρχειοθέτησης. Λόγω του εξωτερικού ημιδιάφανου περιβλήματος τα ράφια μπορούν να λειτουργήσουν ως μονάδες έκθεσης αντικειμένων. Μόλις ο χώρων των ραφιών γεμίσει από αντικείμενα , η όψη είναι ολοκληρωμένη.

4.Workshop room

Με αφορμή το επάγγελμα του μάγειρα , ο οποίος χρειάζεται μία επιφάνεια εργασίας και ταυτόχρονα ένα τραπέζι όπου θα προσφέρει το φαγητό που

ετοιμάζει, προκύπτει μια μονάδα διαβίωσης και εργασίας βασισμένη στο στοιχείο της συνεργασίας. Στον συμβατικό τύπο κατοικίας προστίθεται ένας μεγάλος πάγκος εργασίας που καταλαμβάνει σχεδόν όλο το χώρο της ισόγειας στάθμης αφού οι διαστάσεις του πλησιάζουν τις διαστάσεις των πλακών της κατασκευής. Ο πάγκος αποτελεί χώρο εργασίας, φαγητού, συνεργασίας των χρηστών αλλά ταυτόχρονα λειτουργεί ως ένα ενδιάμεσο επίπεδο σύνδεσης με τη στάθμη του ορόφου. Πρόκειται δηλαδή για μια πολύ-λειτουργική επιφάνεια. Σε αυτήν την περίπτωση ο χώρος διαβίωσης ανυψώνεται στη στάθμη του ορόφου και παραλαμβάνει λειτουργίες ύπνου και μπάνιου ενώ οι περιμετρικοί διάδρομοι λειτουργούν σαν χώροι αποθήκευσης.

5.Platform room

Με αφορμή το επάγγελμα του δασκάλου της γογα , ο οποίος χρειάζεται μία "άπειρη" επιφάνεια για να κινείται και να κάνει ασκήσεις, προκύπτει μια μονάδα διαβίωσης και εργασίας βασισμένη στο στοιχείο της ελεύθερης επιφάνειας. Ο συμβατικός τύπος κατοικίας υφίσταται μία βύθιση αφήνοντας από πάνω του μία ελεύθερη επιφάνεια, η οποία τείνει θεωρητικά στο άπειρο, καθώς μπορεί να ενσωματωθεί με τον εξωτερικό χώρο. Για το λόγο αυτό επιλέχθηκε το στοιχείο της διαφάνειας στο μεγαλύτερο μέρος των όψεων. Η μονάδα αποτελείται από δύο επίπεδα υψομετρικής διαφοράς ενός μέτρου πράγμα που επιτρέπει την μη ύπαρξη κιγκλιδωμάτων. Χώροι αποθήκευσης δημιουργούνται ανάμεσα στα δύο επίπεδα αφήνοντας μία καθαρή επιφάνεια στη στάθμη του ισόγειου. Ο χώρος διαβίωσης είναι μερικώς βυθισμένος πράγμα που εξασφαλίζει την ιδιωτικότητα. Με την επέκταση της πλάκας στο εξωτερικό , βελτιώνεται το εξωτερικό μικροκλίμα δημιουργώντας μια σκιά που προκαλεί τους ανθρώπους να χρησιμοποιούν τους χώρους μέσα και έξω από τη μονάδα με διαφορετικούς τρόπους, ανάλογα με τις εποχές και η ώρα της ημέρας, συνδυάζοντας τον τρόπο ζωής τους με το εξωτερικό περιβάλλον.

6. Collect room

Με αφορμή το επάγγελμα του δασκάλου, ο οποίος χρειάζεται ένα χώρο συγκέντρωσης των μαθητών του, προκύπτει μια μονάδα διαβίωσης και εργασίας βασισμένη στο στοιχείο της συγκέντρωσης. Ο συμβατικός τύπος κατοικίας υφίσταται μονόπλευρη κατακόρυφη συμπίεση επιτρέποντας τη δημιουργία ενός υπαίθριου αμφιθεάτρου στην οροφή του. Το αμφιθεατρικό σχήμα της μονάδας προκαλεί τον χρήστη να κοιτάζει ψηλά και δεν δημιουργεί αίσθημα καταπίεσης. Παράλληλα, ο χώρος διαβίωσης αναπτύσσεται κάτω από το αμφιθεατρικό σχήμα και έτσι η ίδια μονάδα περιλαμβάνει δύο διαφορετικούς κόσμους, έναν κάτω από την οροφή και έναν από πάνω.

7. Dual room

Με αφορμή το επάγγελμα του φυσικοθεραπευτή, ο οποίος εκτός από το χώρο εργασίας χρειάζεται επιπλέον το στοιχείο του νερού, ως εργαλείο για το

επάγγελμα του προκύπτει μια μονάδα διαβίωσης και εργασίας βασισμένη στο στοιχείο του διαχωρισμού. Ο συμβατικός τύπος κατοικίας υφίσταται μια κεντρική κατακόρυφη συμπίεση επιτρέποντας τη δημιουργία ενός χωνιού στην οροφή και δύο ανεξάρτητων χώρων στην στάθμη του ισογείου. Ο χώρος διαβίωσης αναπτύσσεται δίπλα στο χώρο εργασίας στη στάθμη του ισογείου δημιουργώντας δύο ισότιμα τμήματα τα οποία μπορούν κατά περιπτώσεις να ενωθούν προσφέροντας ευελιξία στο χρήστη. Αυτό το ορθογώνιο σχήμα μονάδας καταφέρνει να ενσωματώσει την ιδέα της δυαδικότητας τόσο σε οριζόντια όσο και σε κατακόρυφη ανάπτυξη.

ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗΣ

Μετά την εμβάθυνση στη μελέτη των τυπολογιών, η παρούσα έρευνα επιχειρεί να δώσει μία λύση όσον αφορά την τοποθέτηση των μονάδων διαβίωσης – εργασίας στον αστικό ιστό. Πεδίο έρευνας αποτέλεσε το κατά πόσο θα μπορούσαν να εισέλθουν στο αστικό τοπίο και τι επιπτώσεις θα έφερναν στο τριγύρω περιβάλλον. Έτσι έχουμε μονάδες που καταλαμβάνουν αδόμητα οικοπέδα, αστικά κενά, ακάλυπτους πολυκατοικιών, ταράτσες, pilotis αλλά και άδειους ορόφους γραφείων. Οι θέσεις, στις οποίες εμφανίστηκαν οι μονάδες ως αστικά παράσιτα αξιολογούνται ως παραμελημένες περιοχές ενσωματωμένες στον αστικό ιστό και έχουν προκύψει από την προβληματική σχέση ανάμεσα στον αποστειρωμένο χώρο της πόλης και σε μεμονωμένες απόπειρες ανακατασκευής του αστικού χώρου. Το σημείο της τοποθέτησης ποικίλει ανάλογα με τις απαιτήσεις της κάθε μονάδας.

Έτσι συναντάμε τις εξής αντιστοιχίες μονάδων και θέσεων:

- Η μονάδα Showcase Room τοποθετείται σε Pilotis πολυκατοικιών ή ενσωματώνεται σε παρόδιες στοές και σε άμεση σχέση με το δρόμο.
- Η μονάδα Observe Room καταλαμβάνει τις άδειες ταράτσες των πολυκατοικιών διατηρώντας όμως την σκάλα της ως ανεξάρτητη ανάβαση.
- Η μονάδα Platform Room εισχωρεί σε ακάλυπτους πολυκατοικιών εκμεταλλευόμενη την επαφή με το έδαφος.
- Η μονάδα Workshop Room θα μπορούσε να αναπτυχθεί σε αδόμητα οικοπέδα ώστε να έχει άμεση σχέση με το εξωτερικό περιβάλλον.
- Οι μονάδες Collect και Dual Room σφηνώνουν σε αστικά κενά σε ισόγειο και όροφο αντίστοιχα.
- Ενώ η μονάδα Room in Room εισχωρεί στο εσωτερικό των άδειων κτιρίων γραφείων με σημειακή αφαίρεση κάποιων πλακών δίνοντας μία πιθανή λύση στο πρόβλημα των κενών βιομηχανικών κτιρίων.

Προχωρώντας ένα βήμα παραπέρα θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε μία πιο φανταστική περίπτωση ακόμη και αν τα κτίρια της πόλης καταρρεύσουν οι μονάδες αυτές θα μπορούσαν να δημιουργήσουν ένα νέο

αστικό τύπο σε κατακόρυφη ανάπτυξη -ανάμνηση των σημερινών πολυκατοικιών- δημιουργώντας όμως νέες, διαφορετικές αστικές συνθήκες που προκύπτουν από τη μεταξύ τους σχέση.